

William Butler Yeats

ROSA

ALCHEMICA

VOLVOX GLOBATOR

William Butler Yeats

ROSA

ALCHEMICA

ISBN 978-80-7511-035-0 (pdf)
ISBN 978-80-7511-034-3 (epub)

KRÁLOVA MOUDROST

Irská královna zemřela při porodu a její dítě bylo dáno do opatrování ženě, která bydlila v malém domku na pokraji lesa. Jednou v noci seděla žena u kolébky a kolébala; rozjímala o kráse dítěte a modlila se, aby bohové udělili dítěti moudrost rovnající se jeho kráse. Ozvalo se zatukání na dveře. Vstala, divíc se, neboť nejbližší sousedé byli v králově domě vzdáleném míli a teď bylo pozdě v noci. „Kdopak klepe?“ zvolala a tenký hlas odpověděl: „Otevři, jsem stařena šedého jestřába a přicházím z temnot velikého lesa.“ Se strachem odsunula závoru a žena v šedých šatech, velmi stará a vyšší postavy, než mívají lidé, vešla a stanula u hlav kolébky. Chůva zděšeně ucouvla ke zdi. Nemohla z té ženy spustit oči, neboť při svitu ohně hořícího v krbu viděla, že stařena má na hlavě místo vlasů perí popelavého jestřába. „Otevři!“ ozval se jiný hlas, „jsem stařena šedého jestřába a hlídám jeho hnízdo v temnotě velikého lesa.“ Chůva otevřela dveře znova, ačkoli její prsty sotva držely závoru, jak se třásly, a druhá šedivá žena, ne méně stará než první a se stejným perím místo vlasů, vešla a postavila se vedle první. Zanedlouho přišla třetí šedivá žena, po ní čtvrtá a pak ještě jedna a ještě jedna a ještě jedna, až byla chýše plná jejich ohromných těl. Dlouho stály mlčky, ale nakonec jedna zamumlala tichým, tenkým hlasem: „Sestry, poznala jsem ho zdáli podle červeni jeho srdce pod jeho stříbřitou pleť.“ A druhá řekla: „Sestry, poznala jsem ho, poněvadž se jeho srdce chvělo jako ptáček v síti ze stříbrných provázků.“ A třetí dodala: „Sestry, poznala jsem ho, poněvadž jeho srdce zpívalo jako ptáček, který je šťasten v stříbrné kleci.“ A potom zpívaly společně, přičemž ty, které byly nejbliže u kolébky, kolébaly svými dlouhými, vrásčitými prsty; a jejich hlasy zněly chvíli něžně a lichoťně, chvíli jako vítr dující ve velikém lese a zpívaly:

Co sejde z očí, sejde z mysli;
Už dávno lidé vůlí svou
tak pevnou, silnou a s lehkou myslí
nám brali stravu pšeničnou,
náš kámen oltářní nám vzali;
déšť, kroupy a hrom jen pozůstaly
a srdce, jejichž červeň změníme v šed',
jsou věrná, dokud nezhyne svět.

Když zpěv dozněl, pravila stařena, která promluvila první: „Nemáme už na práci nic jiného, než abychom smísily kapku své krve s jeho krví.“ A škrábla se ostrým hrotem vřetena, které si dala podat chůvou, a spustila kapku krve, šedé jako mlha, na rty dítěte. A pak vyšla ven do tmy.

Když stařeny odešly, nabyla chůva zase odvahy a chvátala do králova domu a vykřikla uprostřed dvorany, že se teď večer naklonila nad dítětem žena ze sidhů. A král, jeho básníci a mužové znali práva s ní šli do domku, nahrnuli se okolo kolébky a hlučně žvatlali jako straky. Dítě se posadilo a dívalo se na ně.

Uplynula dvě léta a král zemřel; básníci a mužové znali práva vládli jménem dítěte, ale starali se, aby se chlapec zanedlouho stal sám pánem, neboť nikdo nikdy neviděl tak moudré dítě. A všecko by bylo bývalo dobré, nebýt zázraku, který začínal znepokojoval všechny lidi, zvláště ženy, které ovšem o tom mluvily bez ustání. Ve vlasech dítěte začínalo totiž růst peří šedého jestřába, a ačkoli je jeho chůva neustále ustříhovala, bylo ho zakrátko více než předtím. To by nebyla bývala věc tak příliš vážná, neboť za oněch dob byly zázraky maličkosť; ale v Irsku byl starodávny zákon, že nikdo, kdo má nějakou tělesnou vadu, nesmí sedět na trůně; a poněvadž šedý jestřáb je nerozumné zvíře vzduchu, nebylo možno jinak, než pokládat toho, v jehož vlasech rostlo jestřábí peří, za zohyzděného a poskvrněného; a lidé se také nemohli při všem obdivu k moudros-

ti, která se v něm rozmáhala, zbavit hrůzy jakoby z bytosti jiné krve než lidské. Všichni však byli rozhodnutí, že má panovat, neboť příliš trpěli díky pošetilým králům a díky svým vlastním nepořádkům. A nikdo se nebál ničeho jiného, než aby ho jeho veliká moudrost nepřiměla uposlechnout zákona a povolat někoho jiného, aby vládl místo něho.

Když mu bylo sedm let, svolal přední básník básníky a znalce zákonů. Posuzovali váhu těch věcí a uvažovali o nich. Chlapec už upozoroval, že lidé kolem něho mají jenom vlasy, a ačkoli mu řekli, že také oni měli peří a pozbyli ho jen pro hřích, kterého se dopustili jejich předkové, věděli, že se doví pravdu, až začne chodit do okolního kraje. Po dlouhém uvažování vydali nový zákon, který všem přikazoval pod trestem smrti, aby si dávali do vlasů peří šedého jestřába; a vyslali do okolních zemí lidi se sítěmi, s osidly a luky, aby sebrali dostatek peří. Ustanovili také, že každý, kdo by chlapci pověděl pravdu, bude usmrčen.

Léta mýjela a chlapec vyrostl z dítěte v jinocha a z jinocha v muže a zabýval se podivným a důvtipným přemýšlením, rozlišováním mezi věcmi pokládánymi za totožné a podobností věcí dlouho pokládaných za docela rozdílné. Mnoho lidí přicházelo i z cizích zemí, aby ho navštívili a aby se ho dotazovali, ale na hranicích byly postaveny stráže, které každého donutili, aby si dal do vlasů jestřábí peří. Když ho poslouchali, zdálo se, že jeho slova rozjasňují temnotu a naplňují srdce hudbou; ale když se vrátili do svých zemí, připadala jim jeho slova vzdálená a to, co si z nich pamatovali, příliš podivné a příliš důmyslné, aby jim to mohlo být v životě pomocí. Někteří potom opravdu vedli jiný život, ale ten nový život byl méně znamenitý než předcházející: někteří z nich sloužili dlouho dobré věci, ale když ho slyšeli chválit ji a vrátili se domů, shledali, že to, co milovali, je méně hodno lásky, neboť je poučil, jak malý rozdíl odlišuje nepravdivé od pravdivého; jiní, kteří nesloužili žádné věci, ale pokojně se snažili o blaho svých domácností, shledali, že jejich údy jsou slabší a méně

pohotově k námaze, neboť jim ukázal větší cíle; a mnozí z mladých lidí si zapamatovali, když ho uslyšeli mluvit o všech těchto věcech, jistá nezvyklá slova, která pokládala obyčejné radosti za nicotné, a snažili se o nemožné radosti a stávali se nešťastnými.

Mezi těmi, kteří se na něj přišli podívat a poslouchat ho, byla dcera krále, který bydlil daleko odtamtud; když ji spatřil, zamiloval se, neboť byla krásná a její krása byla jiná než krása ostatních žen; ale její srdce se podobalo srdcím ostatních žen, a když pomyslíla na tajemství jestřábího peří, měla strach. Přemožena jeho velikostí, zpola přijímala, zpola odmítala jeho lásku. Den co den jí král dával dary, které kupci přivezli z Indie nebo možná až z Číny, a přece pořád kolísala mezi úsměvem a zamračením, mezi povolováním a odpíráním. Položil jí k nohám všecku svou moudrost a pověděl jí mnoho věcí, které i sidhové zapomněli, a myslel, že to chápe, poněvadž její krása se podobala moudrosti.

V domě byl vysoký mladý muž, který měl plavé vlasy a byl obratný. Jednoho dne zaslechl král jeho hlas mezi keři. „Má milá,“ řekl, „nenávidím je proto, že tě nutí zaplétat to špinavé peří do tvých krásných vlasů, a to všecko proto, aby ten dravý pták na trůně mohl v noci klidně spát;“ a ten tichý, melodický hlas, jež tak miloval, odpověděl: „Mé vlasy nejsou tak krásné jako tvoje, a teď, když jsem z nich vytahala to peří, vjedu ti rukama do vlasů, takhle, tak a tak, neboť mi nenahánějí strach.“ Král si pak vzpomněl na mnoho věcí, které zapomněl, protože jim neporozuměl, na náhodně pronesená slova básníků a mužů práva, na pochyby, které si rozumováním vymluvil, a chvějícím se hlasem zavolal milence. Vyšli z keřů, vrhli se mu k nohám a prosili o milost. Sklonil se, vytahal dívce peří z vlasů a beze slova odešel. Odebral se do trůnní dvorany a shromáždil kolem sebe básníky a muže práva. Vystoupil na stupeň před trůnem a promluvil jasným hlasem: „Mužové práva, proč jste způsobili, že jsem se prohřešil proti zákonům? Básníci, proč jste způsobili, že jsem se prohřešil proti zdrženlivosti moudrosti, neboť zákon

byl ustanoven člověkem pro blaho člověka, ale moudrost stvořili bohové a žádný člověk nebude žít při jejím světle, neboť světlo, krupobití, déšť a hrom jdou cestou, která vede k smrti věcí smrtelných! Mužové zákonů a mužové veršů, žijte podle svého způsobu a povolejte Eochu Neváhavého, aby vám vládl, neboť já se vydávám na cestu za příbuzenstvem.“ Sestoupil k nim dolů a vytahoval jestřábí peří z vlasů prvního a z vlasů druhého a rozházel je mezi sítiny rozestřené po podlaze; pak vyšel ven a nikdo si netroufal jít za ním, neboť mu oči svítily jako oči dravého ptáka. A nikdo ho již neviděl a neuslyšel jeho hlas.

HRDÝ COSTELLO, MACDERMOTOVA DCERA A ZLÝ JAZYK

Costello přišel z polí. Ležel na zemi před dveřmi svého vysokého čtverhranného domu, hlavu měl podepřenou rukama a díval se na západ slunce, uvažuje, jaké asi bude počasí. Ačkoli zvyklosti Alžbětiny a Jakobovy doby, které v Anglii už vycházely z módy, začaly převládat mezi venkovskou šlechtou, nosil dosud velký plášť rodilých Irů; nerušená sebedůvěra jeho tváře a jeho mohutné tělo měly hrdost a sílu prostší doby. Jeho oči těkaly od západu k dlouhé bílé silnici, která se ztrácela za jihozápadní obzor, a k jezdcí, který s námahou jel zvolna nahoru na kopec. Po několika minutách se jezdec přiblížil tak, že se dalo v šerém soumraku zřetelně rozeznat jeho malé, nesouměrné tělo, jeho dlouhý irský plášť a potlučené dudy visící mu z ramenou, i koníka s hrubou srstí pod ním. Jakmile se přiblížil na doslech, dal se do křiku: „Copak spíš, Tomáši Costello, když se lepší lidé trápí na bílých silnicích? Vzpamatuj se, hrdý Tomáši, nesu ti novinu! Seber se, ty velký blázne! Vstaň ze země, ty velký budižkničemu!“

Costello vstal, a když dudák dojel k němu, chytil ho za límec kabátu, vyzdvihl ho ze sedla a zatřepal jím.

„Nech mě, nech mě!“ křičel dudák, ale Costello jím třepal dále.

„Mám zprávu od MacDermotovy dcery Uny.“ Velké prsty polevily a dudák padl bez dechu na zem.

„Pročpak jsi mi neřekl, že přicházíš od ní?“ řekl Costello. „Byl by ses mohl pošklebovat do sytosti.“

„Přicházím od ní, ale nic nepovím, dokud nedostanu zaplacenou za to třepání.“

Costello ohmatával neobratně měšec, v němž měl peníze, a chvíli trvalo, než se mu podařilo jej otevřít, neboť ruka se mu třásla. „Tu máš všechny peníze, které jsou v mém měšci,“ řekl a vysypal něco

francouzských a španělských mincí do ruky dudákovi, který zkoušel mince zuby, dříve než odpověděl.

„Dobře, to je slušná cena, ale nepromluví, dokud nebudu mít dobrou ochranu, neboť sáhnou-li na mne MacDermotové v nějaké krčmě po západu slunce nebo v Cool-a-vin ve dne, nechají mě shnit mezi kopřivami v příkopě nebo mě pověsí tam, kde pověsili zloděje koní prvního května před čtyřmi roky.“ A zároveň, když to říkal, přivázal otěže svého koníka k rezavé železné tyči upevněné ve zdi.

„Udělám tě svým dudákem a svým osobním sluhou,“ řekl Costello, „a nikdo se neodváží sáhnout na člověka nebo psa, náleží-li Tomáši Costellovi.“

„A já svůj vzkaz vyřídím,“ řekl druhý, mrštiv sedlem na zem, „jen s korbílkem whisky v ruce, neboť ačkoli jsem otrhaný a nic nemám, byli moji předkové dobře oblečení a měli všeho dost, dokud jejich dům nebyl zapálen a jejich dobytek zahrán před sedmi stoletími Dillon, které ještě uvidím na pekelném ohništi, jak tam ječí.“

Costello ho vedl nahoru po úzkých, točitých kamenných schodech do pokoje s podlahou pokrytou sítinami, kde nebylo nic z pohodlných zařízení, která se stávala zvyklostí mezi venkovskou šlechtou, a ukázal na sedadlo u velkého krbu; když se dudák usadil, naplnil mu korbílek z rohoviny, postavil jej vedle něho na zem a vedle korbítku džbánek. Pak se k němu obrátil a řekl: „Přijde MacDermotova dcera ke mně, Duallach, synu Dalyův?“

„MacDermotova dcera k tobě nepřijde, neboť její otec ustanovil ženy, aby ji hlídali, ale mám ti říci, že ode dneška za týden bude předvečer sv. Jana a večer jejího zasnoubení s Namarou od jezera, a přeje si, abys tam byl, až jí řeknou, aby připila tomu, koho má nejradši. Aby mohla připít tobě, Tomáši Costello, a aby se všichni dověděli, kde je její srdce; a já sám ti radím, abys vzal s sebou pořádné muže, neboť jsem ty zloděje koní viděl na vlastní oči.“ Podal Costellovi prázdný korbílek a zvolal: „Napln mi korbílek znova, přál

bych si, aby přišel den, kdy se všechna voda na světě scvrkne do lastury zubovce, abych nemusel pít nic než whisky.“

Když viděl, že Costello neodpovídá a sedí jako ve snu, vybuchl: „Naplni mi korbílek, povídám, neboť žádný Costello na světě není tak velký, aby neposloužil nějakému Dalyovi, třebaže ten Daly cestuje po silnici se svými dudami a Costello má holý kopec, prázdný dům, koně a hrstku krav.“

„Vychvaluj si Dalye, chceš-li,“ odpověděl Costello, když naplňoval korbílek, „neboť jsi mi přinesl laskavé slovo od mé milé.“

V několika následujících dnech chodil Duallach sem a snažil se sestavit tělesnou stráž. Každý, s kým se setkal, znal o Costellovi nějaký příběh: jeden vypravoval, jak už jako hoch zabil zápasníka tím, že napjal řemen, kterým byli oba ovinuti, tak silně, že zlomil velikému zápasníkovi kříž; jiný, jak ze sázky přetáhl divoké koně brodem; jiný, jak zlomil, když dorostl v muže, ocelovou podkovu v Mayo; ale nenašel nikoho, kdo by se byl odvážil s člověkem tak vášnivým a tak chudým pustit se do sporu s osobami tak obezřelými a bohatými jako byli MacDermot, chovatel ovcí, a Namara od jezera.

Pak vyšel Costello a přivedl si slabomyslného hromotluka, zemědělského dělníka, který ho zbožňoval pro jeho sílu, tlustého rolníka, jehož předkové sloužili jeho rodině, a několik hochů, kteří hlídali jeho kozy a krávy, a postavil je do řady před krbem. Přinesli si s sebou své těžké hole a Costello jim dal každému starou pistoli a nechal je pak celý večer u sebe; pili a stříleli na bílou řepu připíchnutou ke zdi. Duallach seděl na lavici u krbu, hrál na své staré dudy oblíbené písně a pomlouval vzezření střelců nebo jejich neobratnou střelbu nebo zase Costella, že nemá lepší sluhy. Dělník, slabomyslný chlapík, rolník i hoši byli zvyklí na Duallachovy pošklebky, ale divili se trpělivosti Costella, který zřídka přicházel na nějakou hostinu nebo na svatbu, a kdyby byl přišel, nebyl by snesl hubování nějakého dudáka.

Druhého dne večer se vydali na cestu do Cool-a-vin; Costello jel

na slušném koni a měl meč, ostatní jeli na konících s hrubou srstí a měli pod paží klacky. Když jeli přes slatiny a po vedlejších cestách mezi kopci, viděli ohně, kterým odpovídaly jiné ohně, od kopce ke kopci, od obzoru k obzoru, a všude byly skupiny tančících v červeném světle hořící rašeliny. Když přišli k MacDermotovu domu, spatřili přede dveřmi neobyčejně velikou skupinu velmi chudých lidí tančících kolem ohně, v němž bylo uprostřed hořící vozové kolo. Ze dveří a z otvorů po obou stranách vycházelo světlo svící a zněly kroky mnoha lidí tančících tanec z doby Alžbětiny a Jakubovy.

Přivázali své koně ke keřům, neboť množství koní takto již přivázaných dokazovalo, že stáje jsou plné, a prodrali se zástupem vesničanů stojících u dveří a vešli do veliké dvorany, kde se tančilo. Dělník, slabomyslný, rolník a dva hoši se vmísili do skupiny sluhů přihlížejících z přístěnku, Duallach si sedl k dudákům na jejich lavici, ale Costello prošel mezi tančícími tam, kde stál MacDermot a naléval whisky, maje po boku MacNamaru.

„Tomáši Costello,“ řekl stařec, „vykonal jsi dobrý čin, že jsi zapomněl, co bylo, a že jsi přišel k zasnoubení mé dcery.“

„Přicházím,“ odpověděl Costello, „poněvadž když za časů Costella De Angalo moji předkové přemohli tvé předky a pak se smířili, byla učiněna úmluva na věčné časy, že každý Costello může se svými osobními sluhy a se svým dudákem jít na každou slavnost pořádanou některým MacDermotem, a MacDermot se svými osobními sluhy a se svým dudákem na každou slavnost pořádanou Costellem.“

„Přicházíš-li s nedobrymi myšlenkami,“ řekl MacDermot a zrudl, „ať jsi sebesilnější se svými zbraněmi, dopadne to s tebou špatně, neboť přišli někteří z rodu mé ženy z Mayo a moji tři bratři a jejich sluhové z Volských hor;“ když to říkal, měl ruku pod kabátem jakoby na rukojeti nějaké zbraně.

„Ne,“ odpověděl Costello, „přišel jsem jen, abych si zatančil na rozloučenou s tvou dcerou.“